

EDVARD BULL: Sozialgeschichte der norwegischen Demokratie. Industrielle Welt. Schriftenreihe des Arbeitskreises für moderne Sozialgeschichte. Bd. 10. Stuttgart, Ernst Klett Verlag, 1969. 88 s. DM 10.80.

I 1965 holdt professor i historie ved den daværende lærerhøjskole i Trondhjem, Edvard Bull, ved Universitetet i Heidelberg en række gæsteforelæsninger over Norges sociale og politiske historie fra 1814 til 1960erne. De foreligger nu udgivet i en let revideret form. Fremstillingen er beregnet på ikke-skandinaver og indeholder for dem, der i forvejen er rimeligt fortrolige med norsk historie i de sidste halvandet hundrede år, ikke egentlig nye resultater. Værdien ligger i den mulighed for at fremlægge en syntese over et langt udviklingsforløb, som en sådan form frembyder, og som Bull med en behageligt personlig holdning til problemerne til fulde udnytter. I en snæver kombination af social og politisk historie analyserer Bull de sociale klasser og grupper i deres opståen, kamp om den politiske magt og deres opnåelse heraf med integration i det bestående sociale og politiske system til følge. Herunder redegøres for embedsmændene, bønderne, det kapitalistiske borgerskab og endelig arbejderklassens succesive overtagelse af regeringsmagten i det politiske demokrati, hvis formelle rammer blev skabt så forholdsvis tidligt i Norge. Selv om skemaet til tider fremtræder noget unuanceret, siger det dog noget væsentligt om det lange perspektiv i norsk historie i den behandlede periode.

For nærværende anmelder forekommer afsnittene om embedsmændene og arbejderklassen at give mest, mens bønder og husmænd er mindre tilfredsstillende behandlet. Hovedvægten i fremstillingen er lagt i det 19. århundrede og det første par årtier af det 20., mens de seneste årtier er meget summarisk omtalt.

Bulls historiske begrebsramme er moderat marxistisk præget, men han tager selv flere steder afstand fra, hvad han kalder skematiske marxistiske fortolkninger, og han anvender i flere sammenhænge marxistisk terminologi med et indhold, der afviger fra almindelig praksis. Således betegner han embedsmændene i første halvdel af det 19. århundrede som »den herskende klasse« og forsøger derved bevidst at sprænge den marxistiske opfattelse af dette begreb.

Bulls begrebsmæssige problemer hænger muligvis sammen med det forhold, at den økonomisk-sociale basis er så sparsomt analyseret. Kun industrialiseringen i det 19. århundrede er fyldigt omtalt. Denne mangel gør sig tydeligt gældende ved diskussionen af udviklingen inden for arbejderklassen og dens organisationer i de første fire årtier af det 20. århundrede. Den set i skandinavisk sammenhæng helt ekstraordinære udvikling med den stærke radikaliserings af flertallet af arbejderne omkring 1918 og det senere så meget mere bratte omsving omkring 1930 til en »normal« socialdemokratisk politisk linje lader sig næppe forklare uden en dybtgående analyse af den specielt norske udvikling af produktivkræfter og produktionsforhold sammenholdt med de geografisk-sociale problemer. Det behøver på ingen måde at indebære en underkendelse af markante personlighedens betydning, som f. eks. Martin Tranmæls givetvis store indflydelse på begivenhederne i den norske arbejderklasse.

Tyngdepunktet i Bulls tidligere arbejder og også her er hans omfattende indsigt i arbejderens sociale miljø i snævrere forstand og deres egen opfattelse af

deres vilkår, og i et kort tillæg diskuterer Bull værdien af at indsamle arbejdererindringer og de kildekritiske problemer ved deres anvendelse.

Dynamikken i det norske samfunds udvikling har efter Bulls opfattelse været klassernes kamp om den politiske magt. Alle er de imidlertid i tidens fylde blevet integreret i det politiske demokratiske system, selv om f. eks. arbejderklassen oprindeligt havde sat sig som mål at ændre det. Resultatet er i midten af 1960'erne, hvor Bull afslutter sin fremstilling, at der i Norge, som i det øvrige Skandinavien, hersker en tilstand af relativ social og politisk harmoni. Det dynamiske element i samfundsudviklingen er for Bull ikke længere arbejderklassens kamp for frigørelse – den er opnået – men det pluralistiske samfunds interessekampe mellem faglige, sociale, religiøse og geografiske modsætninger, der tilsammen udgør en »vis beskyttelse mod standardisering og magtkoncentration«.

Bull bemærker rigtigt, at den egentlige opposition til det bestående samfund tenderer til at befinde sig uden for de etablerede organisationer og partier. Var bogen blevet til nogle år senere, måtte Bull have taget hensyn til, at det fra slutningen af 60'erne viste sig, at vi også i Skandinavien kan opleve markante udslag af stadigt eksisterende klasse modsætninger og spændinger mellem forskellige lag af de sociale klasser (vilde strejker, studenteroprør, nye radikale marxistiske organisationer o. s. v.), som i perioder er med til at sprænge idealbilledet af det skandinaviske demokrati.

NIELS FINN CHRISTIANSEN

SIDNEY POLLARD & JOHN SALT (eds.): Robert Owen. Prophet of the Poor. Essays in Honour of the Two-Hundredth Anniversary of His Birth. London, Macmillan, 1971. xii, 318 s. £ 5.00.

Tohundredeåret for Robert Owens fødsel er i England blevet markeret ved udsendelsen af en antologi, der rummer bidrag om Owen og Owenismen af tolv inden- og udenlandske forskere. I en introduktion anfører den ene af udgiverne, professor Pollard, at skønt det med en vis ret kan siges om bogens hovedperson, at han hverken opnåede nogen større personlig succes i sin levetid, og ej heller afstak vejen for de følgende generationer, så har hans mangesidede, praktiske humanisme dog tydeligt bud til vor tid, i særdeleshed til udviklingslandene (!) Spænder man herefter forventningerne højt, vil læsningen af bogen let kunne skuffe.

Robert Owens liv og virke har tidligere været genstand for omfattende studier, og hans rolle i bestræbelserne på at opbygge en kooperativ bevægelse og landsdækkende fagforeninger, specielt i tidsrummet 1829-34, er vel belyst. Hans tro på den menneskelige naturs ubegrænsede tilpasningsevne i barndommen, og omgivelsernes dertil svarende påvirkningsmuligheder diskuteres, fortolkes og modificeres af engelske socialister og kulturradikale den dag i dag; som J. F. C. Harrison i bogen udtrykker det, er Owen integreret i den engelske arbejderbevægelses pendant til »The Whig Interpretation of History«.

Lejligheden til at anskue Owen og Owenismen ud fra nye synsvinkler er benyttet af nogle, men langt fra alle af antologiens bidragsydere. Chushichi Tsuzuki undersøger Owens forhold til Chartismen, og understreger de ikke-demokratiske,